

مجموعه مباحث اخلاقی

انسان محب و دلنشین مصایب

استاد معظم

حضرت آیت الله یثربی کاشانی «دامت برکاته»

۱ آبان ماه ۱۳۸۷

۲۲ شوال ۱۴۲۹

تکثیر این جزوه

با رعایت محتوا، حفظ امانت در نقل و ذکر مأخذ مجاز است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين وصلّى الله على سيّدنا محمّد وآله الطاهرين ولعنة الله على أعدائهم أجمعين .

«إلهي! مَنْ ذَا الَّذِي ذَاقَ حَلَاوَةَ مَحَبَّتِكَ فَرَامَ مِنْكَ بَدَلًا وَمَنْ ذَا الَّذِي أُنِسَ بِقُرْبِكَ فَأَبْتَغَى عَنكَ جِوَالًا إلهي! فَأَجْعَلْنَا مِنْ أَصْطَفَيْتَهُ لِقُرْبِكَ وَوَلَايَتِكَ وَأَخْلَصْتَهُ لِيُودِّكَ وَمَحَبَّتِكَ وَشَوْقَتَهُ إِلَيَّ لِقَائِكَ»^(۱).

پروردگارا! کیست که شیرینی محبت تو را بچشد و کسی جز تو را بخواهد، و کیست که به مقام قرب تو انس بگیرد و لحظه‌ای از تو روی بگرداند. خداوندا! ما را از آنانی قرار ده که برای مقام قرب و دوستی خود برگزیده‌ای و خالص برای عشق و محبت نموده‌ای و به لقای مشتاق کرده‌ای.

پکیدهٔ سفن؛

در جلسهٔ گذشته در معنا و مفهوم «محبت» تأمل اجمالی، نمودیم و برای آن درجاتی ذکر کردیم. همچنین سه درجه از مراتبی را که اهل معرفت برای محبت نقل می‌کنند بیان نمودیم.

۱ - محبت هر گونه وسواس، تردید و دودلی را از ریشه قطع می‌کند؛

۱- مناجات خمسة عشر، مناجات المحبين .

- ۲ - هرگونه خدمت و اطاعت را برای محبّ لذّت بخش و گوارا می‌سازد .
۳ - محبّت، مایهٔ تسلی و آرامش در برابر سختی‌ها و مصائب است .

مراتب بالاتر محبّت؛

اهل معرفت علاوه بر درجات فوق، در مرحلهٔ بالاتر، درجات رفیع‌تری را برای محبّت ذکر می‌کنند و می‌گویند:

«محبّۃ تبعث علی ایثار الحقّ علی غیره وتلهج اللسان بذكره وتعلّق القلب بشهوده»^(۱).

محبّت باعث ایثار و مقدّم داشتن حق بر غیر می‌شود و زبان را به ذکر حق حریص می‌سازد و قلب را به طلب مشاهدهٔ محبوب وابسته می‌کند .

انسان محبّ حق را بر غیر مقدّم می‌دارد؛ زیرا محبّت راستین جایی برای دوستی غیر محبوب باقی نمی‌گذارد . بنابراین محبوب خواسته‌ای جز آنچه محبوب می‌طلبد، ندارد . تمام همّت محبّ صرف این می‌شود که در راهی قدم گذارد که او را به محبوب برساند .

در روایتی آمده است که امام صادق علیه السلام در پاسخ به سؤال شخصی در مورد عشق به امور مادی و بی‌مقدار، فرمودند:

«قلوب خلت من ذکر الله فأذاقها الله حبّ غیره»^(۲).

قلبهایی که از ذکر و یاد خدا خالی گردد، خداوند به آن دلها دوستی غیر خود را می‌چشاند .

۱ - شرح منازل السائرین، صفحهٔ ۲۲۱ .

۲ - امالی صدوق علیه السلام صفحهٔ ۷۶۵ .

نقل شده است که حضرت سلیمان علیه السلام صدای گنجشک نری که مشغول دل ربایی از گنجشک ماده‌ای بود را شنید. گنجشک ماده به اظهار عشق گنجشک نر هیچ توجهی نمی‌کرد. حضرت سلیمان علیه السلام، از گنجشک ماده علّت را جويا شد؛ او در پاسخ گفت: دروغ می‌گوید؛ زیرا به گنجشک ماده دیگری نیز دل بسته است. نقل است که حضرت سلیمان علیه السلام پس از شنیدن پاسخ گنجشک ماده، گریه کرد و فرمود: عشق واقعی را باید از این حیوان فرا گرفت.

برای اینکه بدانیم ما چگونه هستیم و آیا غیر از خداوند رادوست می‌داریم یا نه، باید در درون خود جستجو و تأمل کنیم و ببینیم، محبت چه کسی در دل‌های ما غلبه دارد. خداوند متعال در مورد کسانی که محبت غیر خدا را در دل دارند می‌فرماید:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
اَفْتَرَقْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ﴾^(۱).

بگو: اگر پدران و فرزندان و برادران و همسران و طایفه شما و اموالی که به دست آورده‌اید و تجارتی که از کساد شدنش می‌ترسید و خانه‌هایی که به آن علاقه دارید در نظرتان از خداوند و پیامبرش و جهاد در راهش محبوبتر است؛ در انتظار این باشید که خداوند عذابش را بر شما نازل کند! و خداوند

۱- سوره توبه، آیه ۲۴.

جمعیت نافرمانبردار را هدایت نمی‌کند.

یکی دیگر از درجات محبتین این است که تنها به یاد محبوب هستند و تنها یاد و نام او را بر زبان جاری می‌سازند؛ زیرا چیزی بر زبان جاری می‌شود که بر قلب غلبه دارد و از این رو گفته‌اند: علامت دوستی یک چیز کثرت ذکر آن است و محبت با کتمان ناسازگار است. انسان عاشق در هر مجلسی علاقه دارد از محبوب و معشوق او یاد شود.

خوشتر آن باشد که سر دلبران گفته آید در حدیث دیگران^(۱)
چنین انسانی نمی‌تواند، دوستی و علاقه خود را پنهان و کتمان سازد.
امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرمایند:

«ما أضمر أحد شيئاً إلا ظهر في فلتات لسانه وصفحات وجهه»^(۲).

هیچ کس چیزی را در درونش مخفی نکرد، مگر اینکه در جهشهای لفظی از زبان و صفحات صورت او آشکار گشت.

انسان محب در پی مشاهده محبوب خود است. او در این طلب آنی از کوشش دست بر نمی‌دارد. یکی از علمای یهودی خدمت امیرالمؤمنین علیه السلام شرفیاب شد و پرسید: آیا خدایت را هنگام عبادت دیده‌ای؟ امیرالمؤمنین علیه السلام در پاسخ فرمودند:

«ويلك! ما كنت أعبد رباً لم أره. قال: وكيف رأيتَه؟ قال: ويليک! لا تدرکه

العيون في مشاهدة الأبصار ولكن رأته القلوب بحقائق الإيمان»^(۳).

۱- مثنوی معنوی، دفتر اول بیت ۱۳۶.

۲- نهج البلاغه، حکمت ۲۶.

۳- کافی، جلد ۱ صفحه ۹۸.

وای بر تو! خدایی را که نبینم عبادت نمی‌کنم. عالم یهودی پرسید: چگونه او را دیده‌ای؟ امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: وای بر تو! او را نمی‌توان با چشم دید، ولی دل او را به حقیقت ایمان می‌نگرد.

هنگامی که دل انسان سرشار و لبریز از محبت محبوب شود؛ نمی‌تواند کس دیگری را دوست بدارد، غیر از او را نمی‌بیند و خود را همیشه و در همه آن در محضر محبوب احساس می‌کند.

اهل معرفت برای رسیدن به این درجات روشهایی ذکر می‌کنند و می‌گویند:

«تظهر من مطالعة الصفات والنظر في الآيات والارتياض بالمقامات»^(۱).

این محبت از مطالعه و ملاحظه صفات حسنی الهی و نظر به آیات الهی و ریاضت، جهد و تلاش در مقامات پدیدار می‌گردد.

آدمی هر چه بیشتر در صفات و اوصاف الهی تأمل و تدبّر نماید؛ علاقه و علقه بیشتری به محبوب پیدا می‌کند. انسان، موجودی ضعیف، جاهل و ناتوان است، امّا خداوند متعال جامع صفات حسنا می‌باشد. او قوی، عالم و قادر است. آدمی در هر زمینه‌ای که احساس ضعف و ناتوانی کند، نیاز به نیروی دارد که ضعف او را جبران نماید. خداوند سبحان تنها موجودی است که می‌تواند انسان را در این زمینه یاری دهد. از طرف دیگر آدمیان با همین صفات و اوصاف، خداوند را شناخته و عبادت می‌کنند و در نهایت به او عشق می‌ورزند. امّا آدمیانی که در درجه عالی از معرفت سیر می‌کنند، خداوند را با این اوصاف نمی‌شناسند. امیرالمؤمنین علیه السلام که شاه فرد چنین انسانهایی

۱- شرح منازل السائرين، صفحه ۲۲۱.

می‌باشند می‌فرمایند :

«يَا مَنْ دَلَّ عَلَىٰ ذَاتِهِ بِذَاتِهِ وَتَنَزَّهَ عَن مَّجَانِسَةِ مَخْلُوقَاتِهِ»^(۱).

ای آنکه دلالت می‌کند خودش بر وجودش و پاک و منزّه است از همنشینی با
آفریدگانش .

به طور خلاصه ، هر کس در صفات الهی تأمل کند و معانی آنها را به خوبی
دریابد ، شیفتهٔ خدای تعالی که موصوف به آن صفات است می‌گردد . انسان
محبّ باید علاوه بر مطالعه در صفات ، دست از تلاش و کوشش بر ندارد . اگر
طالب سلوک الی الله در مقام محبّت دچار لغزش باشد اما تلاش و کوشش و
جدّ و جهد فراوان کند ، امید می‌رود که در قلبش محبّت الهی پدیدار گردد .
چه زیبا و دلنشین امام زین العابدین علیه السلام می‌فرمایند :

«إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي ذَاقَ حَلَاوَةَ مَحَبَّتِكَ فَرَامَ مِنْكَ بَدَلًا».

خداوندا! کسی که لذّت در جوار و در قرب تو را چشیده باشد ، چگونه می‌تواند
لذّت دیگری را برگزیند و یا باکس دیگری همنشین و هم سخن شود .

«إِلَهِي فَاجْعَلْنَا مِمَّنْ اصْطَفَيْتَهُ لِقُرْبِكَ وَوَلَايَتِكَ وَأَخْلَصْتَهُ لِرُؤُوكَ وَمَحَبَّتِكَ
وَشَوْقَتَهُ إِلَىٰ لِقَائِكَ».

خداوندا! ما را از کسانی قرار ده که برای دوستی خود برگزیده‌ای خالص برای
عشق و محبّت نموده‌ای و به لقايت مشتاق کرده‌ای .

خداوند متعال هر پیامبری را به ویژگی خاصی متّصف کرده است . بین
تمام انبیا علیهم السلام حضرت موسی علیه السلام به کلیم الله متّصف شده است ، در روایتی

۱- مفاتیح الجنان ، دعای صباح .

آمده است که :

«إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِخْتَصَّ مُوسَى [عَلَيْهِ السَّلَامُ] بِالْكَلامِ وَإِبْرَاهِيمَ [عَلَيْهِ السَّلَامُ] بِالْإِخْلَافَةِ
وَمُحَمَّدًا [صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ] بِالرُّؤْيَا»^(۱).

خداوند متعال حضرت موسی [عَلَيْهِ السَّلَامُ] را برای تکلم و سخن گفتن با خود و
حضرت ابراهیم [عَلَيْهِ السَّلَامُ] را برای دوستی و محبت خود و رسول الله [صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ] را
برای رؤیت و دیدار خود برگزید .

خداوند سبحان در رابطه با رسول الله [صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ] می فرماید :

﴿ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى * أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى * وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى *
عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى * عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ﴾^(۲).

قلب (رسول الله [صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ]) در آن چه دید هرگز دروغ نگفت * آیا با او درباره
آنچه با چشم خود دید مجادله می کنید ؟ * و بار دیگر نیز او را مشاهده کرد *
نزد سدره المنتهی * که جنت الماوی در آنجا است .

انسان وقتی به مقام قرب إلى الله برسد ؛ فقط خدا و رضایت و خشم او را
می بیند و به جز خداوند هیچ چیز دیگری نمی بیند . در این مرحله برای سالک
هیچ چیز سخت تر از سلب توفیق رؤیت نیست . اگر چنین اتّفاقی برای عارفی
روی دهد ، او را به بدترین و سخت ترین شکل عذاب و شکنجه کرده اند . در
ادامه این نیایش دلنشین امام سجاد [عَلَيْهِ السَّلَامُ] می فرماید :

«وَرَضِيَّتُهُ بِقَضَائِكَ وَمَنْحَتُهُ بِالنَّظَرِ إِلَىٰ وَجْهِكَ».

۱- عمدة القاری ، جلد ۱۵ صفحه ۱۴۳ .

۲- سورة نجم ، آیات ۱۵- ۱۱ .

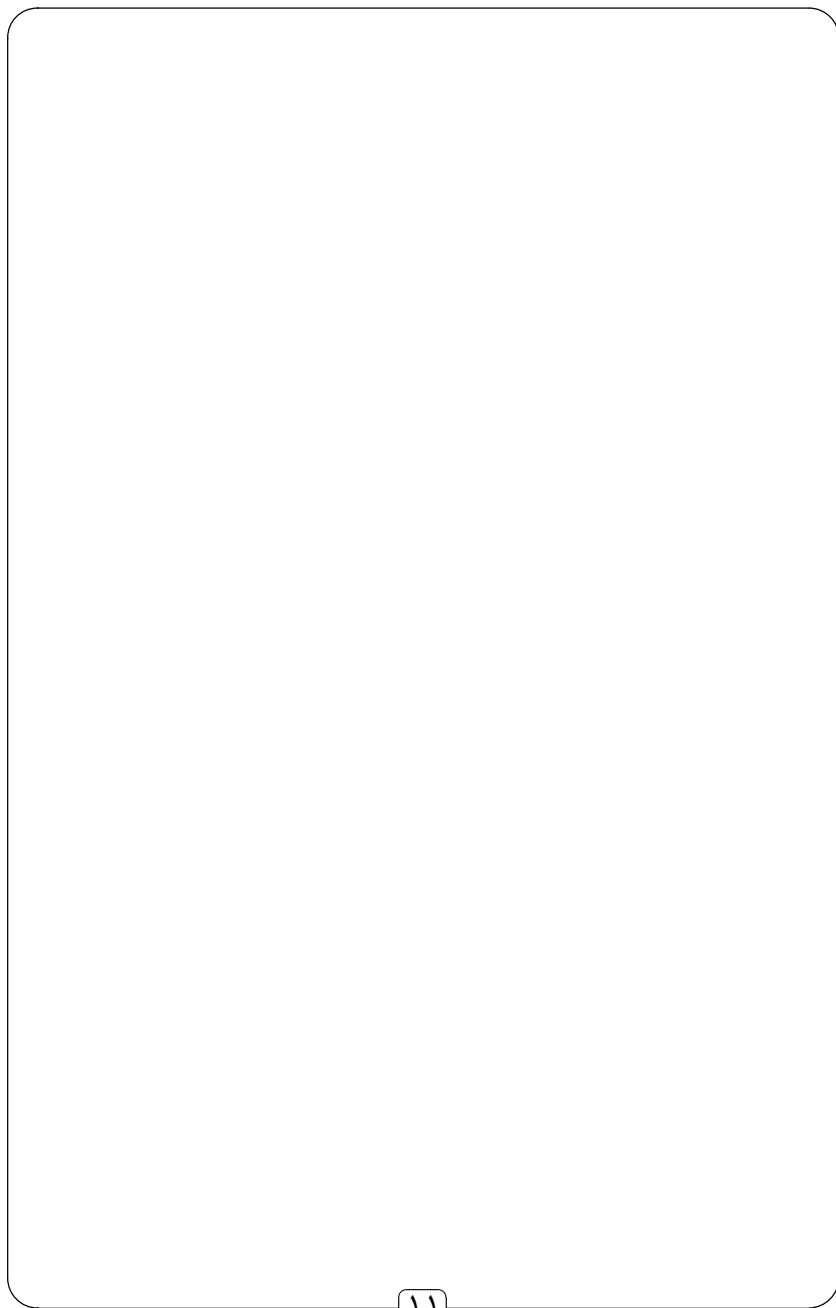
خداوندا ما را از آنان قرار ده که به مشیتت خشنود باشیم و بخشیده باشی به آنان نگاه کردن به سوی جمالت را.

انسانی که به این مقام رسیده باشد؛ هر چه را از محبوب ببیند می‌پسندد و دوست می‌دارد، آنی و لحظه‌ای دلتنگ و ناخشنود نمی‌گردد. زبان حال و قال او این است که هر چه از دوست رسد نکوست. در یک کلام انسان محبّ راضی به قضای الهی است و هیچ شکوه و شکایتی نمی‌کند.

گاهی برای شخصی حادثه‌ای رخ می‌دهد که در نگاه اول مصیبت و بلایی عظیم به نظر می‌رسد اما در واقع همین ناملاصحت سبب می‌شود که فرد از همه مأیوس شود و تمام تعلّقات را رها کند، فقط در چنین حالی است که می‌تواند گمشده واقعی خود که ذات اقدس ربوبی است را بیابد و به او دل سپرد. در این هنگام است که فرد گام در راه راست بر می‌دارد. و همان حادثه‌ای که در بدو نظر مصیبت می‌نمود، مبدأ و منبع تمام خیرات و گشایشها خواهد شد^(۱).

«وَالسَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ»

۱- نقل می‌کنند جوانی که مدت‌ها از معشوق خود دور و او را گم کرده بود. نیمه شبی سرگشته و حیران به دنبال او می‌گشت که نگهبان شهر به گمان اینکه دزد است او را دنبال کرد. این جوان از این کوچه به آن کوچه فرار می‌کرد، تا اینکه درب خانه‌ای را دید که باز است به آن خانه رفت و درب را به روی خود بست و به نگهبان ناسزا می‌گفت. در این هنگام صاحب خانه چراغ به دست بیرون آمد که علت سر و صدا را جویا شود. ناگهان جوان عاشق خود را در خانه معشوق یافت. بلافاصله نگهبان شهر را مدح و ثنا کرد که تو چه انسان خوبی هستی و من به خاطر گریز از تو، معشوق خود را یافتم.

اخلاق: ۷۵

انسانی که به این مقام رسیده باشد؛
هر چه را از محبوب ببیند می‌پسندد و
دوست می‌دارد، آنی و لحظه‌ای دل‌تنگ
و ناخشنود نمی‌گردد. زبان حال و قال او
این است که هر چه از دوست رسد
نکوست. در یک کلام انسان محبّ
راضی به قضای الهی است و هیچ شکوه
و شکایتی نمی‌کند.

(صفحه ۱۰ از همین جزوه)

www.yasrebi.ir

پست الکترونیک: info@yasrebi.ir

محل برگزاری جلسات:

چهار راه شهدا - خیابان معلم - کوچه معلم ۱۴ - پلاک ۸

تلفن ۷۷۳۲۳۶۷ و ۷۷۴۹۱۶۰ - نمابر ۷۷۴۳۹۱۹